

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel, 21.1.2003
KOM(2003) 27 lopullinen

Vihreä kirja

Yrittäjyys Euroopassa

(Komission esittämä)

SISÄLLYSLUETTELO

I.	Johdanto - Yrittäjyys on haaste Euroopalle	4
II.	Yrittäjyyden dynamiikka.....	5
A.	Mitä on yrittäjyys?	5
i.	Luovuuden ja innovatiivisuuden hyödyntäminen	5
ii.	Yrittäjät	6
iii.	Yrittäjyyden esiintyminen.....	6
B.	Miksi yrittäjyys on tärkeää?	6
i.	Yrittäjyys synnyttää osaltaan työpaikkoja ja kasvua	6
ii.	Yrittäjyys on keskeistä kilpailukyvyn kannalta	7
iii.	Yrittäjyys vapauttaa henkilökohtaista potentiaalia	7
iv.	Yrittäjyys ja sen yhteiskunnallinen merkitys	8
C.	Euroopan unionin yrittäjyyden puutteet ja mahdollisuudet	8
i.	Yrittäjyyden mittaaminen.....	8
ii.	Euroopan haaste	10
III.	Yrittäjyys ja poliittiset vaihtoehdot.....	10
A.	Mitä yrittäjien määrän lisäämiseksi tarvitaan?.....	11
i.	Yrityksen perustamisen esteet.....	11
ii.	Riski ja siitä saatu palkkio	12
iii.	Kykyjen ja taitojen edistäminen.....	13
iv.	Yrittäjyys yhteiskunnan kaikkien jäsenten ulottuville	14
B.	Kuinka yrityksiä voi vauhdittaa kasvuun?	15
i.	Sääntely-ympäristö.....	16
ii.	Verotus	17
iii.	Ammattitaitoisen työvoiman saanti	18
iv.	Rahoituksen saanti	19
v.	Yritysten auttaminen hyödyntämään tietämystä ja kansainvälisiä mahdollisuuksia .	20
vi.	Sisäinen yrittäjyys ja yritysten pääomasijoitukset	21
C.	Kohti yrittäjyyden yhteiskuntaa	22
i.	Positiivisempi asenne yrittäjyyteen.....	22
ii.	Yrittäjyyden rooli yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamisessa	23

IV.	Tuleva kehitys	23
A.	Koordinoitu lähestymistapa yrittäjyyttä koskevaan politiikkaan.....	23
i.	Yrittäjyyttä koskevan politiikan yhteensovittaminen päätöksentekijöiden keskuudessa.....	23
ii.	Parhailta oppiminen	24
B.	Kolme keskeistä toimintakokonaisuutta pyrittäessä kohti yrittäjyyden yhteiskuntaa	24
i.	Esteiden poistaminen yritysten kehittymiseltä ja kasvulta.....	24
ii.	Yrittäjyyden riskien ja siitä saadun palkkion tasapainottaminen.....	25
iii.	Yrittäjyyttä arvostava yhteiskunta.....	25

I. JOHDANTO - YRITTÄJYYS ON HAASTE EUROOPALLE

Euroopan on tuettava tehokkaammin yrittäjyyspyrkimyksiä. Eurooppa tarvitsee lisää uusia ja menestyviä yrityksiä, jotka haluavat hyötyä markkinoiden avautumisesta ja ryhtyä luoviin ja innovatiivisiin liiketoimiin laajemmassa mittakaavassa.

Viime vuosisadan puolivälissä taloustieteilijät ennustivat, että suuret yritykset tulevat olemaan vallitsevassa asemassa. Koko mahdollisti mittakaavaetujen saavuttamisen, ulkomaisten markkinoiden hyödyntämisen ja ajan tasalla pysymisen lainsäädännöstä ja uusista teknisistä mahdollisuuksista. Suuret yritykset hallitsivatkin taloutta 1960- ja 1970-luvulla. Sitten suuntaus on kääntynyt. Suuria yrityksiä rationalisoitiin toimintojen uudelleenjärjestelyn, alihankinnan tai toiminnan karsimisen avulla, ja yritysten omistajien määrä OECD-maissa kasvoi 29 miljoonasta 45 miljoonaan vuosina 1972-1998.¹

Talouden rakennemuutokset siirsivät Euroopan suhteellisen edun kohti osaamiseen perustuvia toimintoja. Globalisaatio kasvatti korkeiden kustannusten maissa sijaitsevien teollisuusyritysten kilpailupaineita, mikä johti tuotantokapasiteetin siirtymiseen alhaisempien kustannusten maihin² ja myös tuottavuuden kasvuun teknologian käytön myötä. Tieto- ja viestintäteknikka synnytti uusia markkinoita, kuten henkilökohtaiset tietokoneet, ohjelmistot ja tieto- ja viestintäteknikkaan perustuvat palvelut, jotka mullistivat tuotantoprosessin monilla teollisuudenaloilla ja vetivät palvelusektorin kasvuun.

Euroopan unionin luomat sisämarkkinat kehittyvät esteiden poistamisen, keskinäisen tunnustamisen ja yhdenmukaistamisen avulla. Ne helpottavat kaupankäyntiä markkinoilla, joilla on 380 miljoonaa ihmistä ja laajentumisen jälkeen pian 450 miljoonaa.

Nämä muutokset ovat luoneet mahdollisuuksia uusille yritystoimintaan liittyville aloitteille erityisesti palvelualalla. Tuotantoprosessien monimutkaistuminen edellyttää monenlaisia erikoistuneita panoksia. Lisäksi tietämyksen siirtokustannusten lasku tekee ulkopuolisten asiantuntijoiden avun hankkimisesta suhteessa halvempaa. Markkinoiden avautumisen edessä kapeilla markkinasektoreilla toimivat yritykset pystyvät toimimaan laajemmin Euroopassa tai maailmassa.

Kyky sopeutua taloudellisiin muutoksiin on ratkaisevan tärkeää kilpailukyvyn kannalta.³ Eurooppa-neuvosto määritteli Lissabonissa vuonna 2000 tavoitteensa työllisyyden, talousuudistuksen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden osalta. Euroopan unioni aikoo vuonna 2010 olla "maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon perustuva talous, joka kykenee ylläpitämään kestävästä talouskasvusta, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja ja lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta". Vuonna 2001 Eurooppa-neuvosto sopi kestävästä kehityksestä koskevasta strategiasta ja lisäsi Lissabonin strategiaan ympäristöulottuvuuden. Neuvosto

1 *Entrepreneurship: Determinants and policy in a European US comparison*, David B. Audretsch et al., 2002.

2 Vuosina 1991-1995 teollisuudesta katosi Saksassa 1 307 000 työpaikkaa, kun alan taas ulkomaisissa tytäryhtiöissä syntyi 189 000 työpaikkaa, *Entrepreneurship: A survey of the Literature*, David B. Audretsch, lokakuu 2002.

3 Euroopan, Yhdysvaltain ja Japanin välinen vertailu osoittaa, että muutos Euroopan teollisuudessa ei ehkä ole ollut tarpeeksi nopea kysynnän ja tekniikan muutokseen nähden. 'The European Competitiveness Report', SEC (2000) 1823, 30.10.2000*.

tunnusti, että talouden radikaali muuttaminen on tarpeen, jotta vuoteen 2010 mennessä saadaan luotua noin 15 miljoonaa uutta työpaikkaa.⁴

Yritysten perustamista ja kehittämistä suosiva ympäristö on keskeinen tekijä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Neuvosto hyväksyi pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan⁵, jossa suositellaan, että pienet yritykset hyödyntäisivät täysimääräisesti osaamistaloutta. Euroopan komissio laatii tällä alalla aloitteita, kuten vuosittaiset täytäntöönpanokertomukset jäsenvaltioiden ja komission toimista pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan tavoitteisiin pääsemiseksi, raportin pk-yritysten edustajan toiminnasta ja pian ilmestyvän tiedonannon innovaatiopolitiikasta.⁶ Viime joulukuussa komissio hyväksyi tiedonannon teollisuuspolitiikasta laajentuneessa unionissa ja keskustelu yrittäjyyttä koskevasta vihreästä kirjasta on nähtävä myös tässä yhteydessä.

Barcelonassa keväällä 2002 kokoontunut Eurooppa-neuvosto pani merkille komission aikomuksen esittää yrittäjyyttä koskeva vihreä kirja. Yrittäjyyden merkitys vahvistuu edelleen komission Eurooppa-neuvostolle osoittamassa vuoden 2003 kevät raportissa, joka erityisesti korostaa investointien, työpaikkojen ja kasvun edistämistä tiedon, innovaation ja dynaamisen liiketoiminnan avulla.⁷

II. YRITTÄJYYDEN DYNAMIIKKA

A. Mitä on yrittäjyys?

Yrittäjyys on monitahoista, ja sitä esiintyy erilaisissa yhteyksissä, sekä taloudellisissa että muissa, ja kaikissa erityyppisissä organisaatioissa. Tässä vihreässä kirjassa keskitytään kuitenkin yrittäjyyteen liiketoimintaympäristössä.

i. Luovuuden ja innovatiivisuuden hyödyntäminen

Yrittäjyys on ennen kaikkea ajattelutapa. Siihen kuuluu yksilön motivaatio ja kyky tunnistaa ja pyrkiä toteuttamaan mahdollisuus, joko yksin tai osana organisaatiota, tarkoituksena luoda uutta arvoa tai taloudellista menestystä. Vaatii luovuutta ja innovatiivisuutta päästä olemassa oleville markkinoille ja kilpailla siellä, muuttaa markkinoita tai peräti luoda uusia markkinoita. Liikeidean muuttaminen menestykseksi edellyttää kykyä yhdistää luovuus ja innovatiivisuus hyvään johtamiseen ja mukauttaa yritystä sen kehityksen optimoimiseksi

⁴ *Työvoimaosuuden nostaminen ja aktiivisen ikääntymisen edistäminen*, neuvoston asiakirja 6707/02, 8.3.2002, mukautettu asiakirjan KOM (2002) 9 lopullinen, 24.1.2002, perusteella.

⁵ *Pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja*, jonka yleisten asioiden neuvosto hyväksyi 13.6.2000 ja Feirassa 19-20.6.2000 kokoontunut Eurooppa-neuvosto vahvisti. Peruskirja kattaa kymmenen avainaluetta: yrittäjyyskoulutus; yrityksen perustaminen halvemmaksi ja nopeammaksi; parempi lainsäädäntö ja sääntely; ammattitaitoisen työvoiman saatavuus; verkkoyhteyksien parantaminen; yhtenäismarkkinoiden tehokkaampi hyödyntäminen; verotus ja rahoitus; pienyritysten teknologisten valmiuksien parantaminen; sähköisen kaupankäynnin onnistuneet mallit ja pienyritysten huippuluokan tukeminen; voimakkaamman ja tehokkaamman pienyritysten etujen edustamisen kehittäminen EU:ssa ja jäsenvaltioissa.

⁶ Nämä asiakirjat ovat saatavissa niiden virallisen julkaisemisen jälkeen osoitteesta: http://europa.eu.int/comm/enterprise/index_en.htm

⁷ *Komission tiedonanto - Valintana kasvu: Osaaminen, innovaatiot ja työpaikat yhteenkuuluvuutta lisäävässä yhteiskunnassa, Raportti keväällä 21. maaliskuuta 2003 kokoontuvalle Eurooppa-neuvostolle Lissabonissa sovitusta taloudellista, yhteiskunnallista ja ympäristön uudistumista koskevasta strategiasta*, COM (2003) 5, 14.01.2003

yrittäjien koko elinkaaren aikana. Tämä edellyttää muutakin kuin jokapäiväistä johtamista, tässä on kyseessä yrityksen kunnianhimo ja strategia.

ii. Yrittäjät

Yrittäjyys on yhtä kuin ihmiset, heidän valintansa ja toimintansa yrityksen perustamisessa, liiketoiminnan siirrossa jatkajalle tai johtamisessa tai yrityksen strategiseen päätöksentekoon osallistumisessa. Yrittäjät ovat heterogeeninen ryhmä ja peräisin kaikilta elämäniloilta. Yrittäjillä on kuitenkin tiettyjä yhteisiä ominaisuuksia, kuten valmius ottaa riskejä ja halu olla itsenäinen ja toteuttaa itseään.⁸ Ison-Britannian kotitaloustutkimuksesta käy ilmi, että yrityksen perustamista vakavasti harkitsevat pitävät itseään muita mielikuvitusrikkaampina ja luovempina.⁹

iii. Yrittäjyyden esiintyminen

Yrittäjyyttä esiintyy kaikilla liiketoiminnan aloilla ja tyypeissä. Se koskee itsenäisiä ammatinharjoittajia ja kaikenkokoisia yrityksiä liiketoiminnan eri vaiheissa perustamista edeltävästä vaiheesta kasvuvaiheeseen, liiketoiminnan siirtämiseen jatkajalle tai yritystoiminnasta luopumiseen ja uudelleen aloittamiseen.

Yrittäjyys on olennaista kaikkien alojen yrityksissä, teknologiaan perustuvissa ja perinteisissä, pienissä ja suurissa sekä omistuspohjaltaan erilaisissa yrityksissä, kuten perheyriyksissä, pörssiyrityksissä, osuus- ja yhteisötalouden yrityksissä¹⁰ sekä voittoa tavoittelemattomissa yhteisöissä, joiden taloudellinen toiminta on usein merkittävää. Global Entrepreneurship Monitorin (GEM) tekemän tutkimuksen¹¹ mukaan 7 prosenttia uusista yrittäjistä luo merkittävän uuden markkinasektorin tai talouden alan, jos liiketoiminta on menestyksellistä, kun taas 70 prosenttia uusista yrityksistä tarjoaa tuotteita tai palveluja olemassa olevilla markkinoilla, joilla kilpailua on jo paljon ja tarvittava teknologia on ollut saatavissa jo yli vuoden ajan.

Yrittäjyys on mielenala ja prosessi, joilla luodaan ja kehitetään taloudellista toimintaa yhdistämällä riskinotto, luovuus ja/tai innovatiivisuus hyvään johtamiseen uudessa tai jo olemassa olevassa organisaatiossa.

B. Miksi yrittäjyys on tärkeää?

i. Yrittäjyys synnyttää osaltaan työpaikkoja ja kasvua

Uusia työpaikkoja luovat yhä enemmän uudet ja pienet yritykset kuin suuret.¹² Maissa, joissa yrittäjyys on lisääntynyt eniten, työttömyysluvut ovat vastaavasti pienentyneet enemmän.¹³ Nopeasti kasvavat yritykset synnyttivät 1990-luvulla huomattavasti työpaikkoja. Esimerkiksi Alankomaissa 8 prosenttia nopeasti kasvavista yrityksistä tuotti 60 prosenttia työllisyyden

8 Joitakin esimerkkejä mainitaan Kimmo Hyrskyn väitöskirjassa *Reflections on the advent of a more enterprising culture in Finland: An exploratory study*, Jyväskylä Studies in Business and Economics, 2001.

9 *Findings from the Household Survey*, SBS Performance Analysis, 31.3.2002.

10 Yhteisötalouden yrityksiin kuuluvat osuuskunnat, keskinäiset yhtiöt, yhdistykset ja säätiöt.

11 Tutkimuksessa uusilla yrittäjillä tarkoitettiin yritystä perustavia tai alle 3 1/2 vuotta toimineen yrityksen omistajia tai johtajia. *GEM 2002 Summary Report*, Reynolds, Bygrave, Autio and Hay.

12 *Entrepreneurship: A survey of the literature*, David B. Audretsch, lokakuu 2002.

13 *Entrepreneurship: A survey of the literature*, David B. Audretsch, lokakuu 2002.

kasvusta olemassa olevissa yrityksissä vuosina 1994-1998.¹⁴ Yhdysvalloissa 350 000 nopeasti kasvavaa yritystä synnytti kaksi kolmannesta kaikista uusista työpaikoista vuosina 1993-1996.¹⁵ Tutkimukset osoittavat, että yrittäjyys vaikuttaa positiivisesti talouskasvuun, mutta BKT:n kasvuun vaikuttaa myös moni muu tekijä.¹⁶

Yrittäjyys voi myös edistää sosiaalista ja taloudellista yhteenkuuluvuutta kehityksessä jälkeenjääneillä alueilla, lisätä taloudellista toimintaa ja työpaikkojen syntymistä tai auttaa saamaan työttömät tai muita heikommassa asemassa olevat mukaan työelämään¹⁷.

ii. *Yrittäjyys on keskeistä kilpailukyvyn kannalta*

Uudet yritystoimintaa liittyvät aloitteet, joko uuden yrityksen perustaminen tai olemassa olevan yrityksen toiminnan suuntaaminen uudelleen (esimerkiksi sen jälkeen, kun yritys siirretään uudelle omistajalle), lisäävät tuottavuutta. Ne kasvattavat kilpailupaineita pakottamalla muut yritykset reagoimaan joko tehostamalla toimintaansa tai ryhtymällä innovoimaan. Lisääntynyt tehokkuus ja innovointi yrityksissä, kohdistui se sitten organisaatioon, prosesseihin, tuotteisiin, palveluihin tai markkinoihin, lisää koko talouden kilpailukykyä. Tämä prosessi tuo kuluttajille etuja suurempina valikoimina ja matalampina hintoina.

iii. *Yrittäjyys vapauttaa henkilökohtaista potentiaalia*

Työ ei ole vain tapa ansaita rahaa. Ihmisillä on muitakin kriteerejä ammattia valitessaan, kuten turvallisuus, itsenäisyyden aste, vaihtelevat tehtävät ja työn kiinnostavuus. Korkeampi tulotaso voi kannustaa ihmisiä täyttämään "korkeampia tarpeitaan", kuten itsensä toteuttamista ja itsenäisyyttä, ja ryhtymään yrittäjiksi. Ison-Britannian kotitaloustutkimuksesta käy ilmi, että materiaalisen motivaation (rahan ja aseman) lisäksi ihmiset päättävät ryhtyä yrittäjiksi päästäkseen toteuttamaan itseään (vapaus, itsenäisyys ja haasteet).

Ihmisille, jotka eivät löydä heitä tyydyttävää säännöllistä työtä, yrittäjäksi ryhtyminen voi olla osittain tai kokonaan seurausta taloudellisesta pakosta. Yrittäjäksi ryhtyminen voi tarjota heille mahdollisuuden saavuttaa parempi asema.

Tyytyväisyys työhön on yrittäjien keskuudessa suurempi kuin palkattujen työntekijöiden. Eräessä tutkimuksessa 33 prosenttia itsenäisistä ammatinharjoittajista, joilla ei ollut työntekijöitä, ja jopa 45 prosenttia itsenäisistä ammatinharjoittajista, joilla oli työntekijöitä, oli erittäin tyytyväisiä työskentelyoloihinsa, mutta ainoastaan 27 prosenttia palkatuista työntekijöistä.¹⁸

14 *Entrepreneurship in the Netherlands, Innovative entrepreneurship. New policy challenges!*, Alankomaiden talousministeriö ja EIM, helmikuu 2002.

15 350 000 yritystä yhteensä 6 miljoonasta amerikkalaisyrityksestä, joissa on palkattuja työntekijöitä. *White Paper, Embracing innovation: entrepreneurship and American economic growth*, National Commission on Entrepreneurship (NCOE), 2001.

16 Katso esimerkiksi *Entrepreneurship: A survey of the literature*, D. Audretsch, lokakuu 2002, *Entrepreneurship: Determinants and policy in a European-US comparison*, toim. Audretsch, Thurik, Verheul and Wennekers, 2002, ja vuosittaiset GEM:n *Survey Reports*.

17 Katso myös *Yhteinen raportti sosiaalisesta osallisuudesta*, Euroopan unionin neuvosto, 15223/01, 12.12.2001.

18 *Third European survey on working conditions 2000*, Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiö.

iv. *Yrittäjyys ja sen yhteiskunnallinen merkitys*

Yrittäjät ovat markkinatalouden moottori, ja heidän saavutuksensa tuottavat yhteiskunnalle vaurautta, työpaikkoja ja kuluttajille valinnanvaraa. Vastauksena kasvaviin yhteiskunnallisiin odotuksiin, joita kohdistuu liiketoiminnan vaikutuksiin yhteiskuntaan ja ympäristöön, useat suuret yritykset ovat ottaneet käyttöön yritysten yhteiskunnallista vastuuta koskevia muodollisia strategioita. Siihen kuuluu yhteiskunnallisten ja ympäristöllisten tekijöiden ottaminen vapaaehtoisesti huomioon liiketoimissa ja suhteissa sidosryhmiin sekä sen tunnustaminen, että yrityksen vastuullinen käyttäytyminen voi tukea menestymistä. Tällaista käyttäytymistä voi olla esimerkiksi sitoumus harjoittaa tuotantotoimintaa ympäristöystävällisellä tavalla (ekotehokkuus) tai kuluttajien huolien huomioon ottaminen ja liiketoiminnan harjoittaminen kuluttajaystävällisellä tavalla. Pk-yritykset osoittavat "vastuullista yrittäjyyttä" epävirallisemmin, mutta ne ovat monien yhteisöjen elämänmuodon keskus.¹⁹

Yrittäjyydellä voi myös olla myönteinen vaikutus terveys-, koulutus- ja sosiaalipalvelujen tehokkaaseen tarjoamiseen. Osuus- ja yhteisötalouden yritykset kannustavat sidosryhmiä osallistumaan näiden palvelujen hallintaan ja toimittamiseen, mikä lisää innovointia ja asiakassuuntautuneisuutta. Tällaisella lähestymistavalla voidaan täydentää julkisia resursseja ja laajentaa kuluttajille tarjottavien palvelujen valikoimaa.

C. Euroopan unionin yrittäjyiden puutteet ja mahdollisuudet

Mikä on yrittäjyyden tila Euroopan unionissa? Vastauksen antamiseksi on tarkasteltava ihmisten asenteita yrittäjyyteen ja todellisten yrittäjien lukumäärää, mutta myös yritystoiminnan dynaamisuutta ja yrittäjien tuloksellisuutta.²⁰

i. *Yrittäjyyden mittaaminen*

Mielipiteet itsenäisestä ammatinharjoittamisesta

Eurobarometrin mukaan eurooppalaiset pitävät palkattuna työntekijänä toimimista itsenäistä ammatinharjoittamista parempana. Etelä-Euroopassa, Irlannissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa itsenäinen ammatinharjoittaminen on suhteessa suosituimpaa. Euroopan unionin keskiarvo on 45 prosenttia, kun taas Yhdysvaltain kansalaisista jopa 67 prosenttia olisi mieluummin itsenäisiä ammatinharjoittajia.²¹

Yrittäjäksi ryhtyminen

Yrittäjien määrä, joka sisältää itsenäiset ammatinharjoittajat ja yritysten omistajat, vaihtelee suuresti Euroopassa. Se on noin 6 prosenttia Tanskassa ja Luxemburgissa, 13 prosenttia

¹⁹ Komission tämän alan aloitteisiin kuuluvat *Komission yksiköiden valmisteluasiakirja, Teollisuuden kestävä kehitys*, (SEK) 1999, 1729, Euroopan komissio, 25.10.1999 ja *Komission tiedonanto, Yritysten sosiaalinen vastuu: elinkeinoelämän panos kestävään kehitykseen*, KOM (2002) 347 lopullinen, Euroopan komissio, 2.7.2002.

²⁰ Yrittäjyysdynamiikkaa on analysoitu syvällisesti julkaisuissa *Entrepreneurship: A survey of the literature*, David B. Audretsch, lokakuu 2002, ja *Business Demography in Europe*, Pk-yritysten eurooppalainen seurantakeskus / Nro 5, Euroopan komissio, 2002.

²¹ Flash Eurobarometer 134, *Entrepreneurship*, marraskuu 2001, tutkimus koski EU:n ja Yhdysvaltojen kansalaisia.

Espanjassa, 15 prosenttia Portugalissa ja yli 18 prosenttia Kreikassa ja Italiassa. Yhdysvalloissa luku on hieman yli 10.²²

Uuteen yritystoimintaan ryhtymisen osalta Eurobarometri-kyselytutkimuksesta käy ilmi, että 4,5 prosenttia EU:n kansalaisista on perustamassa uutta yritystä, on perustanut uuden yrityksen tai on siirtynyt olemassa olevan yrityksen johtoon kolmen viime vuoden aikana. Luku vaihtelee Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin noin 6 prosentista Ranskan alle 2 prosenttiin. Yhdysvalloissa luku on huomattavasti suurempi, noin 13 prosenttia. Eurooppalaiset luopuivat yrityksen perustamisaikeistaan yli kaksi kertaa useammin kuin yhdysvaltalaiset.

Yrittäjyyden dynamiikka

Huolimatta tutkimustuloksista, jotka osoittavat, että muuttuvuus (yritysten markkinoille tulo ja markkinoilta poistuminen) on samansuuruista tietyissä Euroopan maissa ja Yhdysvalloissa, Euroopassa on vähemmän yrittäjyysdynamiikkaa. Amerikkalaisyritykset ovat perustettaessa keskimäärin pienempiä kuin eurooppalaiset, mutta (työpaikkojen) kasvu markkinoille tulevissa yrityksissä on Yhdysvalloissa paljon voimakkaampaa perustamista seuraavina ensimmäisinä vuosina. Yhdysvalloissa yrittäjät näyttävät testaavan markkinoita aloittamalla toimintansa pienessä mittakaavassa ja menestyessään laajentavan nopeasti, kun taas Euroopassa monet liikeideat eivät koskaan edes pääse markkinoille asti, sillä niiden elinkelpoisuus asetetaan kyseenalaiseksi jopa ennen niiden testaamista markkinoilla.²³ Eurobarometrasta kävi ilmi, että 46 prosenttia eurooppalaisista katsoi, että *"yritystä ei pidä perustaa, jos on olemassa epäonnistumisen riski"*, kun vain 25 prosenttia amerikkalaisista ajatteli samoin.

Yrittäjyysdynamiikan kasvun osoituksena Yhdysvalloissa on se, että kesti 20 vuotta, että kolmasosa Fortune 500 -listalla vuonna 1960 olleista yrityksistä oli vaihtunut, kun taas vuonna 1998 listalla olleet vaihtuivat neljässä vuodessa. Samoin 8:aa Yhdysvaltain 25 suurimmasta yrityksestä ei ollut olemassa vuonna 1998 tai ne olivat hyvin pieniä. Euroopassa kaikki yritykset, jotka olivat suuria vuonna 1998, olivat sitä jo vuonna 1960.²⁴

Työpaikkojen syntyminen

Vaikka 1990-luvun alussa vallinnutta 11 prosentin työttömyyttä pyrittiin vähentämään ja vaikka työttömyysprosentti vaihtelee jäsenvaltioittain, 7,4 prosentin keskimääräinen työttömyys on edelleen merkittävä ongelma. 1990-luvun jälkipuoliskolla kaikissa jäsenvaltioissa kirjattiin positiiviset vuosittaiset yritysten perustamisprosentit,²⁵ mutta parantamisen varaa on vielä. Euroopassa ei ole luotu kovin monia nopeasti kasvavia yrityksiä, jotka ovat tärkeitä työpaikkojen synnyttäjiä. 1990-luvun alkuvuosina 19 prosenttia

²² Yrittäjiä prosentteina työvoimasta. Yrittäjät määritellään rekisteröidyn tai rekisteröimättömän yrityksen omistajiksi, poisluettuna palkatonta työtä tekevät perheenjäsenet, yritystä toissijaisena toimintona hoitavat palkatut työntekijät ja maatalousyrityksen omistajat. *COMParative Entrepreneurship data for International Analysis*, (Compendia 2000.1), EIM.

²³ Analyysi katsoi kahdeksan EU:n jäsenvaltiota, Yhdysvallat ja Kanadan. *The role of policy and institutions for productivity and firm dynamics: Evidence from micro and industry data*, working paper nr 329, Stefano Scarpetta et. al., ECO/WKP(2002)15, 23.4.2002.

²⁴ *Entrepreneurship in the Netherlands: Innovative entrepreneurship. New policy challenges*, Alankomaiden talousministeriö ja EIM, Alankomaat, 2002, ja *White Paper, Embracing innovation: entrepreneurship and American economic growth*, National Commission on Entrepreneurship (NCOE), 2001.

²⁵ *Business Demography in Europe*, Pk-yritysten eurooppalainen seurantakeskus / Nro 5, Euroopan komissio, 2002.

keskisuurista yrityksistä Yhdysvalloissa luokiteltiin nopeasti kasvaviksi verrattuna keskimäärin vain 4 prosenttiin kuudessa EU-maassa.²⁶

ii. Euroopan haaste

Ihmisten asenteet yrittäjyyteen ja yrittäjäksi ryhtymiseen vaihtelevat suuresti EU:n jäsenvaltioissa, ja erot ovat vielä suuremmat alueiden välillä. Euroopan unionissa ei keskimäärin ole puutetta yritysten omistajista. Ihmisten taipumusta kehittää uusia yrittäjyyttä koskevia aloitteita voisi kuitenkin parantaa. Verrattuna Yhdysvaltoihin Euroopan unionissa on vähemmän yrittäjyysdynamiikkaa. Eurooppalaiset osallistuvat amerikkalaisia vähemmän uusiin yrittäjyyttä koskeviin aloitteisiin, ja eurooppalaiset yritykset kasvavat hitaammin kuin amerikkalaiset.

Euroopan unionin jatkuvasti korkea työttömyysprosentti, joka on toisissa jäsenvaltioissa vakavampi ongelma kuin toisissa, osoittaa, että yritystoiminnan potentiaalia luoda työpaikkoja olisi pyrittävä hyödyntämään paremmin. Yrittäjyyteen liittyvien uusien ja kannustavien aloitteiden lisäksi Euroopan unionin nykyisten yritysten kasvupotentiaali pitäisi vapauttaa. Ne ovat unionin talouden ydin ja tarjoavat jatkuvuutta, työpaikkoja ja vakaata kokemusta. Euroopan noin 20 miljoonasta pk-yrityksestä noin 30 prosenttia ilmoittaa tärkeimmäksi päämääräkseen kasvun.²⁷

Euroopan unionin haasteena on tunnistaa avaintekijät sellaisen ympäristön luomiseksi, jossa yrittäjyyteen liittyvä aloitteellisuus ja liiketoiminta voivat menestyä. Poliittisilla toimenpiteillä olisi pyrittävä lisäämään yrittäjyyttä EU:ssa ja ottaa käyttöön soveltuvin lähestymistapa, jolla lisätään uusien yrittäjien määrää ja tuetaan yhä useampien yritysten kasvua.

III. YRITTÄJYYS JA POLIITTISET VAIHTOEHDOT

Poliittisilla toimilla voidaan lisätä yrittäjyyttä. Vaikka makrotaloudellisilla oloilla on merkittävä vaikutus yrittäjyyteen, GEM:n raportissa todetaan, että niiden tärkeysjärjestys tarkastelluissa maissa pysyi suhteellisen vakaana, mikä antaa olettaa, että pysyvillä kansallisilla ominaisuuksilla on myös vaikutuksensa.

Euroopan unioni on jo laatinut kasvuun ja vakauteen tähtäävän makrotaloudellisten politiikkojen strategian, joka on ennakoedellytys yrittäjyyttä edistävän ympäristön luomiselle. Neuvosto julkaisee vuosittain talouspolitiikan laajat suuntaviivat, joissa käsitellään jäsenvaltioiden kansallisia toimintatapoja. Vuoden 2002 suuntaviivoissa suositeltiin yrittäjyyden tukemista esimerkiksi uusille ja olemassa oleville yrityksille tarkoitetun verotus- ja sääntely-ympäristön, maksukyvyttömyyslainsäädännön uudistamisen ja tehokkaiden rahoitusmarkkinoiden edistämisen avulla.²⁸

²⁶ Nopeasti kasvava yritys määritellään yritykseksi, joka kaksinkertaisti liikevaihtonsa viitejaksolla (Euroopassa 1990-1993 ja Yhdysvalloissa 1991-1994), prosentteina kaikista keskikokoisista yrityksistä. *An international comparison of hypergrowth enterprises*, EIM Small Business Research and Consultancy, julkaisussa *Fostering Entrepreneurship in Europe, the UNICE Benchmarking Report*, 1999.

²⁷ EU:n, ETA:n ja Sveitsin 20 miljoonaa yritystä. Pk-yritysten eurooppalainen seurantakeskus / Nro 1, *Highlights from the 2001 Survey*, Euroopan komissio, 2001.

²⁸ Neuvoston suositus 2002/549/EY, annettu 21 päivänä kesäkuuta 2002, jäsenvaltioiden ja yhteisön talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi, EYVL L 182, 11.7.2002.

Taloudellisten mahdollisuuksien lisäksi moni muukin tekijä vaikuttaa yksilön päätöksen perustaa yritys tai yrittäjän pyrkimyksiin ottaa riskejä tai laajentaa toimintaa. Taloudellisten mahdollisuuksien lisääminen ei automaattisesti lisää yrittäjyyttä. Se riippuu myös ihmisten mieltymyksistä, kyvyistä ja tarjolla olevista vaihtoehtoista. Jopa silloin, kun yksilö harkitsee yrittäjäksi ryhtymistä, hän punnitsee yrittäjyyden hyviä ja huonoja puolia suhteessa niihin etuihin ja turvallisuuteen, joista hän joutuu luopumaan.

Yrittäjyyden edistämistä koskevan kattavan lähestymistavan on toimittava kolmella tasolla – yksilön, yrityksen ja yhteiskunnan.

- Jotta **yksilöitä** voitaisiin kannustaa ryhtymään yrittäjiksi, heidät on tehtävä tietoisiksi yrittäjyyden käsitteestä ja yrittäjyydestä olisi tehtävä riittävän houkutteleva vaihtoehto. Heille pitäisi antaa oikeat taidot toteuttaa pyrkimyksensä menestyksekkäästi.
- Jotta yritysidea kehittyisi terveeksi **yritykseksi**, tarvitaan toimintaa tukevat puite-edellytykset. Niiden pitäisi mahdollistaa yritysten kehittyminen ja kasvaminen eikä tarpeettomasti estää toiminnan supistamista tai lopettamista.
- Yritystoiminnan määrä riippuu **yhteiskunnan** positiivisesta asenteesta yrittäjiin. Yrittäjien menestymistä olisi arvostettava ja epäonnistumisen häpeää vähennettävä.

Yrittäjyyttä koskevalla politiikalla pyritään lisäämään yrityksen elinvoimaisuutta motivoimalla yrittäjiä ja antamalla heille tarvittavat taidot. Liiketoimintaa tukeva ympäristö on avain yritysten perustamiseen, lopettamiseen, siirtämiseen jatkajille, menestymiseen ja selviytymiseen.

A. Mitä yrittäjien määrän lisäämiseksi tarvitaan?

i. Yrityksen perustamisen esteet

Viimeaikaisista parannuksista huolimatta eurooppalaiset pitävät edelleen hallinnollisia esteitä suurimpana vaikeutena yrityksen perustamiselle. Uusien yritysten on vaikea saada tarvitsemaansa siemenpääomaa ja alkuvaiheen rahoitusta. Riskin jakaminen julkisen ja yksityisen sektorin välillä voi auttaa helpottamaan rahoituksen hankkimista.

Kun Eurobarometrissa eurooppalaisia pyydettiin ilmaisemaan mielipiteensä yrityksen perustamisen esteistä, 69 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että nykyiset hallinnolliset toimenpiteet ovat monimutkaisia, ja 76 prosenttia mainitsi rahoituksen puutteen.

Yrityksen perustamista koskeviin hallinnollisiin menettelyihin on jo kiinnitetty paljon huomiota. Esikuva-analyysissä Euroopan komissio havaitsi suotuisan suuntauksen ajassa, joka yrityksen perustamiseen kuluu.²⁹ Yksityisyrittäjien perustaminen kestää keskimäärin 12 työpäivää ja osakeyhtiön 24 työpäivää; nämä ajat ovat lyhenemässä. Eräillä jäsenvaltioilla on kuitenkin vielä tekemistä yrityksen perustamiseen kuluvan ajan ja kustannusten pienentämiseksi niin, että ne vastaisivat eurooppalaisia vertailuarvoja. Parantamisen varaa on moninkertaisten menettelyjen, yhteyspisteiden, lomakkeiden, lupien ja kustannusten osalta.

Keskitetty menettely yrityksen perustamisessa

29 Aloittavien yritysten hallinnointiin liittyvä vertailuanalyysi, Euroopan komissio, tammikuu 2002.

Portugalissa on vuodesta 1997 lähtien perustettu yrityskeskuksia (Business Formalities Centres) helpottamaan uusien yritysten rekisteröintiä. Nämä keskuksat kokoavat yhteen uuden yrityksen rekisteröinnin edellyttämistä erilaisista muodollisuuksista vastaavien julkishallinnon kaikkien yksikköjen edustajia (esimerkiksi yhtiöjärjestys tai yritys- ja sosiaaliturvarekisterit). Tulevat yrittäjät saavat neuvoja samassa keskuksessa sijaitsevasta neuvontapalvelusta. Samalla menettelyjä on yksinkertaistettu. Tuloksena on, että yrityksen perustamiseen kuluva aika on lyhentynyt 80 prosentilla 1990-luvun puoliväliin verrattuna, ja Portugali on sitoutunut lyhentämään aikaa edelleen 50 prosentilla vuonna 2003.

Rahoituksen saaminen on suuri este uusille yrittäjille. Heidän on vaikea saada pankkilainaa tai löytää riskipääomia. Pankit edellyttävät yritykseltä hyvää mainetta ja takuita – joita uusilla yrityksillä, erityisesti osaamiseen perustuvia toimintoja kehittäville, ei yleensä ole. Käynnistämävaiheessa olevilla yrityksillä on myös suuria vaikeuksia kattaa käyttöpääoman tarpeensa.

Pankkilainojen lisäksi uusilla yrityksillä pitäisi olla parempi pääsy vaihtoehtoihin rahoituslähteisiin. Riskipääoman lisäksi pitäisi tarkastella lähemmin mahdollisuutta löytää epävirallisia sijoittajia, kuten perhe, ystävät tai yksityiset pääomasijoittajat. GEM:n tutkimuksessa havaittiin, että epävirallinen rahoitus yrityksen perustamisessa oli viisi kertaa suurempi kuin kotimainen riskipääoma, ja kun riskipääoman määrä pieneni merkittävästi vuodesta 2000 vuoteen 2001, epävirallinen rahoitus pysyi vakaampana. Lisätäkseen kiinnostustaan riskialttiisiin yrityksiin yksityiset sijoittajat ovat ilmaisseet tarpeen saada kannustimia, kuten verohelpotuksia.

Riskin jakaminen pankkien, yksityissektorin sijoittajien ja pk-yrityksiin erikoistuneiden julkisten rahoituslaitosten kesken tai keskinäisten takuulaitosten välityksellä on tehokas tapa tuoda vipuvaikutusta niukkojen julkisten varojen jakamiseen, ja se on osoittautunut onnistuneeksi tavaksi lisätä käynnistämävaiheessa olevien yritysten rahoitusta.

ii. Riski ja siitä saatava palkkio

Euroopassa yrittäjyyteen liitettävien riskien vastapainona ei ole odotettavissa riittävää palkkiota. Yrittäjyyteen liitettävien riskien ja siitä saadun palkkion tasapainoa on tarkasteltava uudelleen.

Epäonnistunut yrittäjä joutuu huonoon maineeseen. Kun Eurobarometrissa pyydettiin eurooppalaisia nimeämään suurimmat huolensa yrittäjyyteen liittyvän riskin osalta, eniten pelättiin konkurssia ja henkilökohtaisen omaisuuden menettämistä. Huonon maineen lisäksi henkilökohtainen konkurssi merkitsee vakavia oikeudellisia seurauksia. Jäljellä olevien velkojen hoitaminen voi viedä vuosia, konkurssin tehnyt voi menettää omaisuutensa ja joutua rajoitusten kohteeksi. Tällaiset seuraukset ovat oikeutettuja petoksen tai epärehellisen toiminnan tapauksessa, mutta epäonnistuminen on luonnollinen osa talouselämää, ja osa yrittäjistä tekee konkurssin, koska he eivät kykene kilpailemaan markkinoilla. Maksukyvyttömyyslainsäädäntöä on tarkistettava esteiden poistamiseksi siltä, että rehellinen yrittäjä voisi aloittaa uudelleen alusta. Tämä ei tietenkään saisi haitata tarpeettomasti velkojien etuja, sillä niistä saattaisi tulla haluttomampia sijoittamaan pieniin ja uusiin yrityksiin.

Maksukyvyttömyyslainsäädäntö

Belgia on mukauttanut maksukyvyttömyyslainsäädäntöään tarkoituksena mahdollistaa se, että yrittäjät voivat pyrkiä pelastamaan yrityksen joutuessaan väliaikaisiin ongelmiin ja asettaa

elinkelvottomat yritykset selvitystilaan mahdollisimman nopeasti. Tuomioistuimet voivat antaa päätöksen, jonka mukaan rehellinen konkurssin tehnyt yrittäjä saa anteeksi ja voi aloittaa liiketoiminnan uudestaan puhtaalta pöydältä.

Ihmiset saattavat olla halukkaampia ottamaan yrittämisen riskin, jos sen vastapainona odotettavissa olisi menestymisestä seuraava palkkio. Viime aikoina Euroopan unionissa on havaittu suuntaus alentaa itsenäisten ammatinharjoittajien ja pienten yritysten veroja, ja on ryhdytty toimiin potentiaalisten itsenäisten ammatinharjoittajien verotaakan keventämiseksi. Joissakin jäsenvaltiossa kyseiset veroprosentit on kuitenkin korkeat,³⁰ mikä vähentää yrittäjien mahdollisuuksia luoda ja ylläpitää vaurautta. Itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtyminen merkitsee usein heikompaa sosiaaliturvaa. Yrittäjien tarpeisiin sovitettu sosiaaliturva voisi tehdä yrittäjyydestä houkuttelevampaa.

Yrittämisen kustannusten alentaminen

Ranskan hallitus aikoo helpottaa siirtymistä työntekijästä yrittäjäksi. Toimi on osa yritysten perustamista edistävää kattavaa aloitetta, ja siihen kuuluu toimenpiteitä esteiden poistamiseksi työntekijöiltä, jotka haluavat perustaa yrityksen joko yksin tai yhdessä työnantajansa kanssa. Toimen avulla myös poistetaan syrjivät vero- ja sosiaalimaksut tulevilta yrittäjiltä, joita säilyttävät palkatun työntekijän aseman.

Niitä, jotka perustaisivat mieluummin yrityksen, on Euroopassa kaksi kertaa enemmän kuin niitä, jotka ottaisivat vastuun jo olemassa olevasta yrityksestä.³¹ Olemassa olevaan yritykseen siirtyminen voi kuitenkin olla houkutteleva vaihtoehto siihen liittyvän pienemmän riskin takia. Esimerkiksi Itävallassa 96 prosenttia onnistuneesti uudelle omistajalle siirretyistä yrityksistä selviää hengissä ensimmäiset viisi vuotta, kun aloittavista yrityksistä selviää 75 prosenttia.³² Noin kolmanneksen Euroopan unionin yrityksistä odotetaan tarvitsevan uusia omistajia seuraavien kymmenen vuoden aikana joko eläkkeelle jäännin takia tai muista syistä. Tämä tarjoaa useita mahdollisuuksia siirtä johtamaan olemassa olevaa yritystä.

iii. Kykyjen ja taitojen edistäminen

Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen olisi osaltaan edistettävä yrittäjyyttä luomalla oikeanlaisen ajatustavan, tietoisuutta yrittäjän uravaihtoehdosta ja taitoja.

Eurobarometri paljasti, että 37 prosenttia eurooppalaisista harkitsee tai on harkinnut yrittäjäksi ryhtymistä, mutta vain 15 prosenttia toteuttaa aikeensa. Kyselytutkimus näyttää osoittavan, että tietämys yrityksen perustamisesta lisää yrittäjäksi tuleminen todennäköisyyttä. Ne Eurobarometriin vastanneet, joilla oli itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat vanhemmat, olivat taipuvaisempia ryhtymään itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi kuin ne, joiden vanhemmat olivat muiden palveluksessa. GEM:n kyselytutkimuksessa kävi ilmi, että ihmiset, jotka luottavat taitoihinsa ja kokemukseensa, ovat 2-7 kertaa todennäköisemmin mukana uuden yrityksen perustamisessa tai johtamisessa ja että ihmisillä, jotka tuntevat jonkun hiljattain yrityksen perustaneen, se on 4 kertaa todennäköisempää. Yhdistyneen kuningaskunnan kotitaloustutkimuksesta käy ilmi, että yrittäjyyden kanssa aikaisemmin (ystävien, perheen tai opintojen kautta) tekemisiin joutuneet harkitsivat todennäköisemmin vakavasti yrityksen perustamista. Yrittäjyyden edistämiseksi koulutusjärjestelmä voi tarjota sekä taitoja että tietoisuutta.

30 Komission tiedonanto - Luonnos: Yhteinen työllisyysraportti, KOM (2002) 621 lopullinen, 13.11.2002.

31 Flash Eurobarometer 107, Entrepreneurship, marraskuu 2001.

32 Business transfers and successions in Austria, Austrian Institute for Small Business Research, 2002.

Virtuaaliyrityksen johtaminen koulussa

*Virtuaaliyrityksiä käytetään opetuksen apuna Sivilianidioksen teknisessä koulussa Ateenassa, **Kreikassa**. Oppilaat jakavat aikansa teoreettisten kurssien ja virtuaaliyrityksen johtamisen kesken. Koska tulokset ovat olleet erittäin positiivisia, ohjelma otetaan käyttöön kaikissa teknisissä kouluissa. Opetusohjelmaan on lisätty myös yrittäjyyttä koskeva kurssi, joka kattaa yrittäjyyden teorian ja käytännön opastuksen liiketoimintasuunnitelman laatimisessa. Yhteystoimistot huolehtivat siitä, että oppilaat saavat neuvoja ja tukea yrittäjän ammattivaihtoehdossa.*

Yrityksen perustaminen edellyttää sitoutumista, luovuutta ja peräänantamattomuutta, kun taas liiketoiminnan kehittäminen asteittain vaatii enemmän johtamiskykyjä, kuten tehokkuutta, tuloksellisuutta ja luotettavuutta. Koska sekä henkilökohtaiset ominaisuudet että johtamistaidot ovat menestymisen avaintekijöitä, yrittäjyyteen liittyviä henkilökohtaisia taitoja pitäisi alkaa opettaa jo aikaisessa vaiheessa ja jatkaa yliopistotasolle asti, jossa painopiste voidaan asettaa johtamiskyvyn rakentamiselle.³³ Euroopan komissio on havainnut, että useimmat jäsenvaltiot ovat nyt enemmän tai vähemmän sitoutuneet edistämään yrittäjyyden opettamista koulutusjärjestelmissään.³⁴

Yliopistoissa yrittäjyyskoulutus ei saisi olla tarkoitettu ainoastaan MBA-opiskelijoille, vaan sen pitäisi olla myös muiden alojen opiskelijoiden valittavissa. Esimerkiksi teknisissä korkeakouluissa yrittäjyyskoulutus voi auttaa sovittamaan yhteen teknisen ja yrittäjäpotentiaalin. Yrittäjyyskoulutus yhdistettynä julkisiin tutkimusohjelmiin kokoaa yhteen ne ainekset, joilla tieteellinen osaaminen liitetään tulosten kaupallistamiseen.

Aloittavien yrittäjien tukeminen yliopistoympäristössä

*"Enterprise **Ireland**" toteuttaa strategiaa, jolla synnytetään nopeasti kasvavia uusi yrityksiä keskitetyllä tukipaketilla, jonka tavoitteena on yliopistolähtöisten hankkeiden määrän ja merkityksen lisääminen. Ohjelma on osa Irlannin alueellisen kasvun strategiaa ja sisältää vuoden mittaisen yrityshautomo-ohjelman valmistuville opiskelijoille, jotka haluavat perustaa yrityksen, sekä tarjoaa käytännön ja hallinnon tukea. Osana Campus Company Programme -ohjelmaa tutkijat voivat saada rahallista tukea tutkimustulostensa kaupallistamiseksi.*

Yrityshautomot tukevat tehokkaasti uusia yrittäjiä. Hautomoissa syntyneillä yrityksillä on paremmat mahdollisuudet selviytyä kuin muilla, ja hautomot ovat kustannustehokas tapa edistää julkisen politiikan tavoitteita. Hautomoiden menestys selittää niiden määrän nopean kasvun; niitä on Euroopan unionissa jo yli 850.³⁵

iv. Yrittäjyys yhteiskunnan kaikkien jäsenten ulottuville

Yrittäjyyttä olisi edistettävä laajalti, erityisesti naisten ja muiden aliedustettujen ryhmien keskuudessa. Etnisillä vähemmistöillä on paljon yrittäjähenkkeä ja vielä suurempaa potentiaalia. Saatavilla olevat liiketoiminnan tukipalvelut näyttävät kuitenkin vastaavan huonommin heidän erityistarpeisiinsa.

33 Nijenroden yliopiston tutkimus, huhtikuu 2000, julkaisussa De succesvolle ondernemer, Ministerie van Economische Zaken en de Nederlandse Vereniging van Participatiemaatschappijen, Den Haag, Alankomaat, marraskuu 2001.

34 Best-menettelyn mukainen hanke Education and Training for Entrepreneurship, Euroopan komissio, 2002.

35 Benchmarking of Business Incubators, Euroopan komissio, helmikuu 2002.

Euroopassa on huomattavasti vähemmän naispuolisia kuin miespuolisia yrittäjiä, ja naisten osuus itsenäisistä ammatinharjoittajista vaihtelee Irlannin 16 prosentista Portugalin 40 prosenttiin.³⁶ Yrittäjänaisia kohtaavat samat hankaluudet kuin kaikkia yrittäjiä, mutta jotkut kysymykset, kuten rahoituksen saaminen, näyttävät olevan naisille vaikeampia. Naisilta myös usein puuttuu yrityksen perustamisessa ja sen toiminnan jatkamisessa tarvittava varmuus ja taidot. Tähän on useita syitä, kuten valittu toiminta, tiedon puute, havaittu syrjintä, verkostojen puute tai vaikeudet yhdistää työ- ja perheveloitteet.³⁷

Euroopan komissio on helpottanut hyvien käytäntöjen vaihtoa tarkoituksena edistää yrittäjyyttä naisten keskuudessa WES-verkoston avulla, joka tuo yhteen naisyrittäjyyden edistämisestä vastaavat viranomaiset.³⁸

Naiskonsultteja yrittäjänaisille

NUTEK aloitti Ruotsissa hankkeen 'Business Consultants for Women Project', jossa naiskonsultit tarjoavat neuvoja ja muuta kuin rahoitusapua naisyrittäjille. Hanke perustuu havainnolle, että monet naiset kääntyvät mieluummin naisten puoleen saadakseen neuvoja yrityksen hoitamiseen liittyvissä asioissa. Konsultit antavat neuvoja liiketoimintaan liittyvissä kysymyksissä ja laajemmissa aihepiireissä, kuten kuinka yhdistää perhe-elämä ja yrityksen johtaminen. NUTEK tarjoaa konsulteille koulutusta ja kokemusten vaihtomahdollisuuksia.

Etnisten vähemmistöjen yritykset Euroopassa ovat osoitus suuresta yrittämisen kyvystä ja potentiaalista. Etnisiin ryhmiin kuuluvat yrittäjät ovat heterogeeninen ryhmä kielen, yhteiskunnallis-taloudellisen aseman ja kulttuurin suhteen, mikä heijastuu liiketoiminnan luonteessa. Hyvin monet ovat keskittyneet toimintoihin, joihin on helppo päästä, mutta heillä on vaikeuksia päästä niistä eteenpäin. Etnisiin ryhmiin kuuluvien yrittäjien kohtaamat ongelmat ovat yleensä samankaltaisia kuin kaikkien yrittäjien, mutta he näyttävät hyötyvän keskimääräistä vähemmän julkisista liiketoiminnan tukipalveluista ja he ovat harvemmin mukana yritysjärjestöissä.³⁹

On ehdotettu Euroopan laajuisen etnisiin ryhmiin kuuluvien yrittäjien verkon perustamista kokemusten jakamisen helpottamiseksi ja korjauskeinojen löytämiseksi havaittuihin ongelmiin.⁴⁰ Euroopan komissio on antanut osana maahanmuuttopolitiikkaansa kaksi direktiiviehdotusta, jotka auttavat kolmansien maiden yrittäjiä yrityksen perustamisessa.⁴¹

B. Kuinka yrityksiä voi vauhdittaa kasvuun?

Yrittäjät kohtaavat monia esteitä. Hallinnollisten määräysten noudattaminen ja niihin liittyvät kustannukset ovat edelleen merkittävä taakka. Myös ammattitaitoisten työntekijöiden

36 Vuosittaiset työvoimatilastot, Euroopan komissio, 2001.

37 Best-hanke Promoting entrepreneurship amongst women ja tutkimus Young Entrepreneurs, Women Entrepreneurs, Co-Entrepreneurs and Ethnic Minority Entrepreneurs in the European Union and Central and Eastern Europe, Euroopan komissio, heinäkuu 2000.

38 Lisätietoja osoitteessa <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/wes.htm>

39 Young Entrepreneurs, Women Entrepreneurs, Co-Entrepreneurs and Ethnic Minority Entrepreneurs in the European Union and Central and Eastern Europe, Euroopan komissio, heinäkuu 2000.

40 Ehdotus syntyi etnistä yrittäjyyttä koskevassa seminaarissa, johon osallistui tutkijoita, päätöksentekijöitä ja yritysjärjestöjä. Euroopan komissio järjesti seminaarin kesäkuussa 2002.

41 Ehdotus neuvoston direktiiviksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä palkkatyötä tai itsenäistä ammatinharjoittamista varten, KOM (2001) 386 lopullinen, 11.7.2001; Ehdotus neuvoston direktiiviksi pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta, KOM (2001) 127 lopullinen, 13.3.2001.

saaminen, työmarkkinoiden joustavuuden aste ja rahoituksen riittävyys rajoittavat liiketoiminnan saavutuksia.⁴² Lisäksi yrityksiä olisi autettava hyödyntämään sisämarkkinoiden tarjoamia mahdollisuuksia ja innovoimaan.

i. Sääntely-ympäristö

Jatkuvista parantamispyrkimyksistä huolimatta yrittäjät nimeävät edelleen byrokratian suurimmaksi esteeksi yrityksen hoitamiselle, erityisesti haluttaessa toimia ja laajentaa toimintaa sisämarkkinoilla.

Sääntely ei yleensä vaihtelee yrityksen koon mukaan, ja se vaikuttaa siksi usein suhteettoman paljon pienempiin yrityksiin. Viranomaisia on näin ollen kannustettava ajattelemaan ensin pieniä yrityksiä ja pitämään sääntely mahdollisimman yksinkertaisena ja tarkoituksenmukaisena. Hallinnollisen taakan vähentämiseksi joukko jäsenvaltioita sallii poikkeuksia pk-yrityksille tai tarjoaa hallinnollisia palveluja niiden tukemiseksi. Tietojen antaminen ja tuki voivat auttaa yrittäjiä selviytymään byrokratiasta.

EasyPay

Tanska on ottanut käyttöön uuden palkkojenkäsittelyjärjestelmän. Rekisteröitymällä EasyPay-järjestelmän käyttäjäksi, mikä on vapaaehtoista ja maksutonta, työnantaja voi antaa tiedot palkoista ja työntekijöistä yhteen paikkaan. Ne toimitetaan sitten asianomaisille viranomaisille. EasyPay on osa sähköistä hallintoa koskevaa aloitetta, johon kuuluu myös www.indberetning.dk, johon kaikki yritysten kannalta tärkeät viranomaisten lomakkeet kerätään sähköisesti, ja Webreg, jonka avulla uudet rajavastuuyhtiöt voivat rekisteröityä verkossa. Webreg-järjestelmän kautta tehty rekisteröinti on oikeudellisesti sitova digitaalisen allekirjoituksen avulla.

Virtuaaliapua hallinnollisissa menettelyissä

Itävalta on ottanut käyttöön www-sivuston (www.help-business.gv.at), joka tarjoaa yrittäjille ytimekästä tietoa hallinnollisista menettelyistä. Kaikki menettelyt, jotka voidaan suorittaa verkossa, ovat saatavilla yhden hallinnollisen välineen avulla (@mtsweg online). Yrittäjät voivat täyttää kunnallisveroilmoituksensa käyttämällä välinettä nimeltä HELP, joka lähettää tiedot asianomaiselle viranomaiselle. Sivustossa on myös paljon tietoja yrityksen hoitamisen eri puolista henkilökunnan rekisteröinnistä vuosilomiin.

Eurooppalaisilta yrityksiltä kysyttiin niiden sääntely-ympäristön laadusta, ja tämän tutkimuksen tuloksena Euroopan komissio arvioi, että parempilaatuisella lainsäädännöllä voitaisiin säästää 50 miljardia euroa.⁴³ Komissio on sitoutunut parantamaan lainsäädännön laatua⁴⁴ ja on siksi tehnyt joukon aloitteita EU:n tasolla, kuten parempaa sääntelyä koskeva toimintasuunnitelma, uusia politiikkoja koskevaan kuulemiseen sovellettavat vähimmäisvaatimukset ja systemaattinen lähestymistapa vaikutusten arviointiin.⁴⁵ Komissio

42 Pk-yritysten eurooppalainen seurantakeskus / Nro 1 Highlights from the 2001 Survey, Euroopan komissio, 2001; European Business Survey, Grant Thornton, 2002; ja Business Views on Red Tape, OECD, 2002.

43 Sisämarkkinoiden tulostaulu, Nro 9, Euroopan komissio, 19.11.2001.

44 Eurooppalainen hallintotapa - Valkoinen kirja, KOM (2001) 428 lopullinen, 25.7.2001.

45 Komission tiedonanto - Eurooppalainen hallintotapa: Lainsäädännön parantaminen, KOM (2002) 275 lopullinen; Komission tiedonanto vaikutustenarvioinnista, KOM (2002) 276 lopullinen; Komission tiedonanto - Mietintö: neuvottelu- ja keskustelukuluttuurin edistäminen - ehdotus komission konsultointiprosessiin sovellettavista yleisistä periaatteista ja vähimmäisvaatimuksista, KOM (2002)

kehittää myös mekanismeja yritysten kuulemiseksi osana interaktiivista politiikan suunnittelua koskevaa aloitetta, ja se on perustanut foorumin, jossa jäsenvaltiot voivat vaihtaa näkemyksiä omista yrityksiin kohdistuvien vaikutusten arviointijärjestelmistään.⁴⁶

Vuonna 2002 Euroopan komissioon nimitettiin pk-yritysten edustaja, joka toimii aktiivisena linkkinä liike-elämään ja varmistaa, että pk-yritysten edut tunnustetaan ja otetaan asianmukaisesti huomioon asiaa hoitavissa komission yksiköissä. Myös joissakin jäsenvaltioissa on tehty samansuuntaisia aloitteita.

Sisämarkkinat ovat vähentäneet huomattavasti kaupankäynnin esteitä Euroopan unionissa. EU on edistynyt hyvin sisämarkkinoiden laajentamisessa (mm. rahoitusallalla),⁴⁷ mutta yhdentyneen eurooppalaisen talouden ja tarjoajien ja käyttäjien kokeman todellisuuden välillä on edelleen kuilu. Sisämarkkinastrategia,⁴⁸ joka on viisivuotinen ohjelma, keskittyy kipeimmin edistystä tarvitseviin aloihin, kuten teollis- ja tekijänoikeudet, julkisia hankintoja koskevat säännöt ja palveluihin vaikuttavat esteet.⁴⁹ Eurooppalaisia yrittäjiä kiinnostaa yhdenmukaistamisen eteneminen kuluttajansuojan parantamiseksi,⁵⁰ sillä rajatylittävä liiketoiminta hyötyisi kuluttajia houkuttelevista sisämarkkinoista.

ii. Verotus

Tarkoituksenmukaiset verotustoimenpiteet voivat edistää kehitystä, kasvua ja yritysten selviytymistä.

Verojärjestelmän rakenne, mukaan luettuna tulo- ja yhtiöverotus, työn verotus ja arvonlisävero, vaikuttaa yritysten laajentumiskykyyn. Verojärjestelmien monimutkaisuus on itsessään hallinnollinen taakka yrittäjille. Euroopan komissio on tunnistanut joukon rajatylittävän toiminnan veroesteitä sisämarkkinoilla ja tuonut esiin korjauskeinoja, joita parhaillaan tarkastellaan.⁵¹

Kun marginaalituloveroprosentti nousee, yrittäjät laajentavat toimintaansa hitaammin, investoivat vähemmän ja palkkaavat vähemmän työntekijöitä.⁵² Myös työn verotuksen taso voi vaikuttaa yrityksen päätöksiin työvoiman palkkaamisesta. Viime vuosien verouudistukset

277 lopullinen; Komission tiedonanto - Lainsäädännön yksinkertaistamista ja parantamista koskeva toimintasuunnitelma, KOM (2002) 278 lopullinen, 5.6.2002.

46 Interaktiivista politiikan suunnittelua koskeva aloite, IPM C (2001) 1014. Yrityksiin kohdistuvien vaikutusten arviointijärjestelmää (BIA) koskevan pilottihankeen loppuraportti, maaliskuu 2002.

47 Komission tiedonanto, Riskipääoma: Avain työpaikkojen luomiseen Euroopan unionissa, SEK (1998) 552, 31.3.1998; Komission tiedonanto - Rahoitusmarkkinoiden puitteiden toteuttaminen: toimintasuunnitelma, KOM (1999) 232 lopullinen, 11.5.1999.

48 Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, Sisämarkkinoiden strategian katsaus vuodeksi 2002, Lupauksista toimintaan, KOM (2002) 171 lopullinen, 11.4.2002.

49 Komission kertomus neuvostolle ja Euroopan parlamentille - Palvelujen sisämarkkinatilanne - Palvelujen sisämarkkinastrategian ensimmäisessä vaiheessa esitetty kertomus, KOM (2002) 441 lopullinen, tuo esille vakavia puutteita palvelujen toimittamisessa.

50 Eurobarometer 57.2 Flash Eurobarometer 128, Public opinion in Europe: Views on business-to-consumer cross-border trade, 14.11.2002.

51 Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille ja talous- ja sosiaalikomitealle, Kohti sisämarkkinoita, joilla ei ole veroesteitä, KOM (2001) 582 lopullinen, 23.10.2001 ja Commission Staff Working Paper, Company Taxation in the Internal Market, SEC (2001) 1681, 23.10.2001.

52 Economic policy and the start-up, survival and growth of entrepreneurial ventures, Holtz-Eakin & Rosen, prepared for the Small Business Administration, Washington DC, toukokuu 2001.

ovat osaltaan auttaneet kääntämään suuntauksen selkeästi työn verotuksen keventämistä kohti, vaikkakin työn verotus on useissa jäsenvaltioissa vielä raskas.⁵³

Kansallisten toimien osalta komissio on antanut suosituksia⁵⁴, jotka on tarkoitettu erityisesti pk-yrityksille liiketoiminnan siirtojen kannustamiseksi jatkajille, esimerkiksi rekisteröintimaksuista luopumalla tai verolykkäyksin, mutta alalla on edistytty vain vähän. Liiketoiminnan siirtojen verokohtelu on erityinen huoli perheyriyksissä, joita on huomattava osuus Euroopan yrityksistä. Epätarkoituksenmukaiset tai monimutkaiset verojärjestelyt voivat haitata eläkkeelle jäämistä ja liiketoiminnan jatkumista. Pahimmillaan tämä voi johtaa yrityksen välittömään sulkemiseen tai vahingoittaa yrityksen elinkelpoisuutta.

Perintö- ja lahjaverojen pienentäminen

*Jos yksityisyritys tai osakeyhtiö siirretään uusille omistajille kuolemantapauksessa tai elävien kesken, verotettavasta arvosta voi **Espanjassa** tietyissä tapauksissa vähentää 95 prosenttia, jos yritys pidetään hallussa 10 vuotta ja jos edunsaaja saa vapautuksen perintöverosta samaksi ajaksi (ainoastaan jos yritys siirretään elävien kesken).*

iii. Ammattitaitoisen työvoiman saanti

Työmarkkinoiden pullonkaulat luovat esteitä kasvulle, ja työntekijöiden taitojen kehittämistoimia on lisättävä.

Vaikka työttömyys on edelleen suuri haaste Euroopan unionille, eräillä alueilla ja aloilla on viime vuosina havaittu myös lisääntyviä vaikeuksia henkilöstön hankkimisessa. 1990-luvun lopulla useimmat uusista työpaikoista oli tarkoitettu keskitasoisille tai erittäin ammattitaitoisille työntekijöille, ja heikosti koulutettujen työntekijöiden työpaikat vähenivät. Ammattitaitoisten työntekijöiden kysynnän kasvu on ylittänyt tarjonnan kasvun.⁵⁵ Neuvosto painotti tarvetta varmistaa, että työvoiman taidot vastaavat taloudellista ja teknistä kehitystä.⁵⁶ Elinikäinen oppiminen on tehokas keino luoda tällaisia taitoja. Nykyisin monet eurooppalaiset ovat mukana elinikäisessä oppimisessa, mutta vaihtelevassa määrin.⁵⁷ Muihinkin työmarkkinoiden joustavuuteen vaikuttaviin pullonkauluihin olisi puututtava.

Yritykset vastaavat jo osaamisvajeeseen esimerkiksi antamalla henkilökunnalleen joko virallista tai epävirallista koulutusta. Eräaseen tutkimukseen vastanneista 46 prosenttia harkitsisi (useampien) muista maista tulevien henkilöiden palkkaamista, erityisesti ammattitaitoa vaativille paikoille. Suurimpia mainituista esteitä olivat kielitaito, työluvat ja hallinnolliset vaikeudet. Miltei kaikki EU:n yritykset odottivat laajentumisella olevan positiivinen tai neutraali vaikutus työvoiman tarjontaan yrityksen kannalta.⁵⁸

53 Komission tiedonanto - Luonnos: Yhteinen työllisyysraportti, KOM (2002) 621 lopullinen, 13.11.2002.

54 Komission suositus 94/1069/EY pienten ja keski suurten yritysten luovutuksesta, annettu 7.12.1994, EYVL L 385, 31.12.1994.

55 Commission Staff Working Paper, European Competitiveness Report, SEC (2002) 528, 21.5.2002.

56 Koulutusjärjestelmien konkreettiset tulevaisuuden tavoitteet, Euroopan unionin neuvosto, 5980/01 EDUC 23, 14.2.2001.

57 Prosenttiosuus 25-64-vuotiaista, jotka osallistuivat koulutukseen tutkimusta edeltävien neljän viikon aikana, vaihtelee noin 20 prosentista Yhdistyneessä kuningaskunnassa noin 5 prosenttiin useissa EU:n jäsenvaltioissa. Structural indicators, Eurostat 2002.

58 Tutkimuksessa olivat mukana Itävalta, Belgia, Kroatia, Tshekin tasavalta, Tanska, Saksa, Kreikka, Kypros, Unkari, Islanti, Italia Luxemburg, Portugali, Romania, Slovenia, Turkki ja Yhdistynyt kuningaskunta. European Business Panel Survey 2002, Skills, mobility and training for competitiveness, Eurochambres, 2002.

Euroopan komissio hyväksyi vuonna 2002 ammattitaitoa ja liikkuvuutta koskevan toimintasuunnitelman ammatillisen ja maantieteellisen liikkuvuuden lisäämiseksi.⁵⁹ Vuonna 2001 komissio teki ehdotuksen kolmansista maista tulevien työhönoton helpottamisesta, jos on osoitettu taloudellinen tarve, että tiettyyn työhön tai tietylle alalle on saatava työntekijöitä ja heitä ei saada Euroopan unionin työvoimasta (esimerkiksi yhdistämällä oleskelu- ja työlupa yhdeksi luvaksi).⁶⁰

Yritysjohdon kannustimet

Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus tarjoaa kannustimia auttaakseen pieniä ja suuririskisiä yrityksiä palkkaamaan ja pitämään työssä työntekijöitä, joita ne tarvitsevat kasvupotentiaalinsa toteuttamiseksi. Järjestelyn avulla yrityksen voivat antaa verotuksellisesti houkuttelevia osakeoptioita tärkeimmille työntekijöilleen.

iv. Rahoituksen saanti

Rahoitus on kasvun edellytys, mutta monille pk-yrityksille sen saanti on vaikeaa, sillä riskipääomamarkkinat ovat alikehittyneet ja pankit kaihtavat yhä useammin riskilainaaamista.

Noin 20 prosenttia pienistä yrityksistä kertoo ongelmista pitkäaikaisen rahoituksen saamisessa.⁶¹ Jäsenvaltioiden välillä on eroja, mutta pk-yritysten rahoitus Euroopan unionissa on edelleen lainapainotteista. Pankit käyttävät yhä useammin mekanismeja pk-yritysten arvioimiseksi, mikä tarkoittaa sitä, että lainan kulut mukautetaan yksittäiseen pk-yritykseen liitettävään riskiin. Lisäksi pienten lainojen korkeat kustannukset tekevät niistä pankeille epämieluisia.

Euroopan olisi edelleen kehitettävä riskipääomamarkkinoitaan vaihtoehdoksi pankkilainoille. Amerikkalaisyrityksillä on usein terveempi tase kuin eurooppalaisilla (keskimäärin noin 50 prosenttia omaa pääomaa, Euroopassa vain noin 30 prosenttia). Noin 7 000 eurooppalaista yritystä sai riskirahastoista pääomaa alku- tai laajentamisvaiheessa vuonna 2001, mutta ne olivat lähinnä huipputekniikan alan yrityksiä ja nopeasti kasvavia yrityksiä.⁶²

Innostaakseen yksityisiä sijoittajia ja lisätäkseen pk-yritysten takauksien tarjontaa viranomaiset ovat laatineet pk-yrityksiä tukevia ohjelmia, jotka kattavat joukon välineitä mikrolainoista riskipääomaan. EU:n tasolla Euroopan investointirahasto hallinnoi rahoitusinstrumentteja, joiden rahoitus tulee monivuotisesta ohjelmasta yritysten ja yrittäjyyden hyväksi.⁶³ Rakennusrahastojen osalta Euroopan komissio on pyytänyt jäsenvaltioita suosimaan riskipääomarahoitusta; tämä on johtanut kyseisenlaisen rahoituksen kaksinkertaistumiseen näissä ohjelmissa.

Mikrolainojen saanti

59 Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - Ammattitaitoa ja liikkuvuutta koskeva komission toimintasuunnitelma, KOM (2002) 72 lopullinen, 13.2.2002.

60 Ehdotus neuvoston direktiiviksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä palkkatyötä tai itsenäistä ammatinharjoittamista varten, KOM (2001) 386 lopullinen, 11.7.2001.

61 European Business Survey, Grant Thornton, 2002.

62 Annual survey of pan-European private equity and venture capital activities, EVCA Yearbook 2002.

63 Neuvoston päätös 2000/819/EY, tehty 20 päivänä joulukuuta 2000, monivuotisesta ohjelmasta yritysten ja yrittäjyyden, erityisesti pienten ja keski suurten yritysten (pk-yritykset), hyväksi (2001-2005).

Finnveralla, Suomen valtion omistamalla pk-yritysten rahoitusyhtiöllä, on olemassa oleville ja uusille mikroyrityksille tarkoitettu mikrolainaohjelma, josta myönnettiin vuonna 2001 rahoitusta investointeja, käyttöpääomaa ja liiketoiminnan kehitystä varten 2 741 yrittäjälle yhteensä 45,5 miljoonan euron arvosta. Ohjelmasta rahoitetaan enintään 75 prosenttia rahoitustarpeesta. Lainojen määrä on 3 400-35 000 euroa. Ohjelmassa yhdistyvät valtion ja EU:n aluerahaston tappiontakaukset, ja se sisältää liiketoiminnan arviointivälineen, jonka tavoitteena on yrittäjien korkea selviytymisprosentti.

Yrittäjiä olisi autettava voittamaan vastahakoisuutensa hyväksyä ulkopuolisia sijoittajia. Sijoittajat tarvitsevat yrityksistä laadukasta tietoa, jota yrittäjien on kyettävä antamaan.

v. *Yritysten auttaminen hyödyntämään tietämystä ja kansainvälisiä mahdollisuuksia*

Hyödyntääkseen sisämarkkinoiden tarjoamia etuja ja pärjätäkseen ankarammassa kilpailussa yrittäjiä olisi kannustettava innovoimaan ja kansainvälistymään. Tätä varten heillä on oltava käytössään tietoa, oikeita yhteyksiä, koulutusta ja korkeatasoisia liiketoiminnan tukipalveluja.

Pk-yritysten mielestä sisämarkkinat ovat lisänneet kilpailua, mutta tuoneet myös uusia laajentumismahdollisuuksia.⁶⁴ Kilpailupaine ajaa yrityksiä hyödyntämään jatkuvasti tietämystä ja innovointia. Yritykset voivat innovoida eri tavoin, kuten teknisessä kehityksessä, laadunhallinnassa, töiden tai jakelukanavien uudelleenorganisoinnissa, tuotemerkeissä tai malleissa. Inhimillinen pääoma on avainasemassa luovien tai innovatiivisten ideoiden tuottamisessa. Yritykset voivat hyödyntää omien työntekijöidensä tietoja, osaamista ja verkostoja. Tämä edellyttää sitä, että työntekijöiden yrittäjähenkisiä asenteita kannustetaan, mikä voidaan tehdä tarjoamalla heille taloudellista osallistumista. Euroopan komissio on hiljattain hyväksynyt tiedonannon työntekijöiden taloudellisesta osallistumisesta.⁶⁵ Henkilöstön yrittäjähenkisiä asenteita voidaan lisätä, jos taloudelliseen osallistumiseen lisätään työntekijöiden suurempi vaikutusvalta yrityksen päätöksentekoprosessiin.⁶⁶

Teollisuuspuistot

Italian taloudelle ovat ominaisia lukuisat teollisuuspuistot (klusterit), jotka ovat yhdelle alalla erikoistuneiden pienten yritysten kasaumia. Puistoissa yhdistyvät yritysten välinen kilpailu ja yhteistyö yleisen suorituskyvyn parantamistarkoituksessa. Kansallisella tasolla on olemassa laki teollisuusalueista, kun taas tuki ja politiikat hoidetaan lähinnä alueellisella tasolla (esim. Veneto, Lombardia, Emilia Romagna). Laadun ja tehokkuuden lisäämiseksi joukko puistoja on järjestäytynyt Club dei Distretti Industriali -ryhmittymäksi, joka kattaa 40 prosenttia kaikista puistoista eli 30 000 yritystä ja 250 000 työpaikkaa. Ryhmittymän tavoitteena on luoda italialaisten ja ulkomaisten teollisuuspuistojen verkko, jonka avulla vaihdetaan tietoja, edistetään tutkimuksen saantia ja edustetaan jäsenten etuja.

Pk-yritysten edellytyksiä kansainvälistyä olisi parannettava. Euroopan pk-yritysten seurantakeskuksen tutkimuksen mukaan noin kolmannes pk-yrityksistä mainitsi kansainvälisten liikeyhteyksiensä lisääntyneen viimeisten viiden vuoden aikana. *European*

64 European Business Survey, Grant Thornton, 2002.

65 Komission tiedonanto neuvostolle, euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - Työntekijöiden taloudellisen osallistumisen edistäminen, KOM (2002) 364 lopullinen, 5.7.2002.

66 Shared modes of Compensation and Firm Performance: UK Evidence, Martin J. Conyon and Richard B. Freeman (LSE and Harvard).

Business Survey sen sijaan osoitti, että ne eivät käy juurikaan enempää kauppaa laajemmilla sisämarkkinoilla kuin 10 vuotta sitten. Pk-yritykset toimivat kansainvälistyessään mieluummin itsenäisesti, mutta tarvitsevat kuitenkin neuvoja paikallisten ja alueellisten verkkojen kautta muilta, pääasiassa suurilta kansainvälisiltä yrityksiltä, henkilökohtaisilta kontakteiltaan ja välittäjiltä.⁶⁷ Alueellisten verkkojen tai klusterien edistäminen voisi auttaa yrittäjiä jakamaan kokemuksiaan toiminnan laajentamisesta, mutta myös hankkimaan tietoja, kumppaneita ja neuvoja.

Yrittäjien on pidettävä johtamistaitonsa ajan tasalla ja kehitettävä niitä, jotta he pysyisivät muuttuvan talouden mukana, mutta pitkät työpäivät usein vaikeuttavat kursseille osallistumista. Vaihtoehtoiset oppimisvälineet, kuten johtajille tarkoitettu etäkoulutus⁶⁸ tai mentorointi, jossa yrittäjät oppivat toinen toisiltaan, ansaitsevat lisähuomiota. Pk-yritysten tarpeisiin räätälöityjä tieto- ja viestintäteknikkään perustuvia oppimisvälineitä olisi kehitettävä edelleen, jotta yrittäjät olisivat niistä tietoisia ja alkaisivat käyttää niitä.

Korvatakseen sen, että he eivät henkilökohtaisesti hallitse yrityksen hoitamisessa tarvittavia yhä monipuolisempia taitoja, yrittäjien on saatava käyttöönsä korkeatasoisia liiketoiminnan tukipalveluja. Tätä nykyä alle 20 prosenttia pienistä yrityksistä käyttää julkisia tukipalveluja.⁶⁹ Yleisesti ottaen tällaisten palvelujen on edelleen kehitettävä asiakassuuntautuneisuuttaan, tieto- ja viestintäteknisiä ratkaisujaan ja ammattinormeja.⁷⁰ Euroopan komissio tarjoaa jo rakennerahastojen välityksellä rahoitustukea erityyppisten liiketoiminnan tukipalvelujen kehittämiseksi.

vi. Sisäinen yrittäjyys ja yritysten pääomasijoitukset

Sisäinen yrittäjyys ja yritysten pääomasijoitukset ovat tehokkaita keinoja sellaisten yritysideoiden toteuttamiseksi, jotka olisivat muutoin jääneet hyödyntämättä.

T&K:n tai innovoinnin tulokset, jotka on saavutettu suurissa yrityksissä, yliopistoissa tai tutkimusinstituuteissa, joissa niitä ei haluta itse hyödyntää, voidaan kaupallistaa spin-off-yritysten kautta, joita (entiset) työntekijät johtavat. Tätä käytäntöä kutsutaan sisäiseksi yrittäjyydeksi. Esimerkiksi Alankomaissa miltei neljäsosa suurista yrityksistä on viimeisten viiden vuoden aikana auttanut työntekijöitään perustamaan oman yrityksensä. Vaikka monet yritykset suhtautuvat myönteisesti sisäiseen yrittäjyyteen, aloite jää yleensä työntekijöille.⁷¹ Kun spin-off-yritys on perustettu, monet työnantajat tarjoavat kuitenkin tukeaan esimerkiksi tietämyksen, yhteyksien, työpanoksen tai rahoituksen muodossa. Verrattuna muihin pk-yrityksiin spin-off-yritykset innovoivat ja kasvavat keskimääräistä enemmän.⁷²

Alueelliset verkot yrittäjyyden edistämiseksi

67 Internationalisation of European SMEs, koordinoitunut Institut für Soziologie, Friedrich Schiller Universität Jena et al., huhtikuu, 2002.

68 Katso myös A study and analysis of management training techniques for the Heads of SMEs, particularly using the ICTs, Euroopan komissio, joulukuu 2000.

69 Support services for micro, small and sole proprietor's businesses, final report, Euroopan komissio, kesäkuu 2002.

70 Komission yksiköiden valmisteluasiakirja - Yritysten korkealuokkaisten tukipalvelujen luominen, SEK (2001) 1937, Euroopan komissio, 28.11.2001.

71 Entrepreneurship in the Netherlands New economy: new entrepreneurs!, Alankomaiden talousministeriö ja EIM, tammikuu 2001.

72 Spin off start-ups in the Netherlands At first glance, EIM, toukokuu 2002.

Saksan liittovaltion opetus- ja tiedeministeriö käynnisti *EXIST*-ohjelman edistääkseen alueellista yhteistyötä yliopistojen, teknisten opistojen, liike-elämän ja muiden kumppaneiden välillä. Ohjelma tuo yhteen toimijoita, jotka eivät muuten työskentelisi yhdessä, ja sen tarkoituksena on kasvattaa yrittäjähenkisempää ilmapiiriä korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa, edistää tietojenvaihtoa ja hyödyntää ideoiden ja yrittäjien potentiaalia. Tuloksena odotetaan olevan uusia innovatiivisia yrityksiä ja uusia työpaikkoja.

On luonnollista, että kaikenkokoiset yritykset tekevät yhteistyötä yhteisen edun saavuttamiseksi. Suurten ja pienten yritysten väliset liittoumat ovat yhä tärkeämpiä, sillä ne tarjoavat innovatiivisessa taloudessa tarvittavaa joustavuutta ja kriittistä massaa markkinoiden valloittamiseksi laajemmassa mittakaavassa. Suuret yritykset pääsevät uusille markkinoille ja saavat käyttöönsä uutta tekniikkaa ja innovaatioita, ja pienet yritykset saavat paremmin käyttöönsä rahoitusta, tietämystä ja verkostoja.

C. Kohti yrittäjyyden yhteiskuntaa

i. Positiivisempi asenne yrittäjyyteen

Yrittäjyyden yhteiskunnan rakentaminen on jokaisen asia. Yrittäjyyteen ja epäonnistumiseen kohdistuvien asenteiden on muututtava positiivisemmiksi. Tämän tavoitteen saavuttamisessa ratkaisevia tahoja ovat ne, joiden varassa tämän päivän ja tulevaisuuden yrittäjyys on.

Neuvosto totesi yrittäjyyden olevan edistämisen arvoista, sillä yrittäjien taidot ja asenteet tuovat yhteiskunnalle muitakin kuin vain niiden soveltamisesta liiketoimintaan seuraavia etuja.⁷³ Ymmärtääkseen yrittäjyyden arvon yhteiskunnan on arvostettava onnistuneita yrittäjiä ja suvaittava epäonnistumisia. Positiiviset asenteet yrittäjyyteen ovat erityisen tärkeitä niiden joukossa, joista tämän päivän ja tulevaisuuden yrittäjyys riippuu. Näitä tahoja ovat mm. koulut, yliopistot, sijoittajat, paikallisyhteisöt, alueet, yritysjärjestöt, neuvonantajat ja tiedotusvälineet. Yksi tapa luoda positiivisia asenteita on tarjota roolimalleja tuomalla esille menestystarinoita.

Yrittäjyyden esilletuonti

Luxemburgissa on otettu käyttöön palkintoja, joilla palkitaan menestyksekkäitä liiketoimintaideoita. Euroopan komission tukema Chambre des Métiers myöntää nuoren yrittäjän palkinnon. Sukupuolten tasa-arvosta vastaava ministeriö myöntää palkinnon menestyneelle naisten johtamalle yritykselle. Innovatiiviselle yritykselle myönnettävä arvostettu palkinto herättää paljon huomiota teollisuuden edustajista ja nuorista tutkijoista koostuvassa kohdeyleisössä.

Opettajien kouluttaminen

Strathclyden yliopistossa Yhdistyneessä kuningaskunnassa on tarjolla ohjelma, jolla edistetään opettajien positiivista asennetta yrittäjyyteen. Ohjelman sisältö on joustava, ja siinä keskitytään tekemällä oppimiseen. Tehtäviin kuuluu liiketoimintasuunnitelman laatiminen ja liikkeenjohdollisten päätösten tekeminen tutorin tukemana. Opettajat oppivat

73 Koulutusjärjestelmien konkreettiset tulevaisuuden tavoitteet, Euroopan unionin neuvosto, 5980/01 EDUC 23, 14.2.2001, ja Euroopan koulutusjärjestelmien tavoitteiden yksityiskohtainen seurantaohjelma, neuvoston ja Euroopan komission hyväksymä; Euroopan unionin neuvosto, EDUC 27, 6365/02, 20.2.2002 ja KOM (2001) 501 lopullinen.

yrittäjyyteen liittyvistä taidoista ja asenteista, mutta myös sen, miten he voivat soveltaa tätä kokemusta yrittäjyysopetukseen kouluissaan.

Vaikka on osoitettu, että epäonnistuneet yrittäjät oppivat virheistään ja onnistuvat paremmin seuraavissa liiketoimissaan,⁷⁴ he saavat silti huonon maineen. Kuluttajat eivät luota heihin, ja sijoittajat ja liiketoimintakumppanit pyytävät heiltä usein lisätakuita.⁷⁵ Eurobarometrin mukaan 45 prosenttia Euroopan kansalaisista on sitä mieltä, että he ovat haluttomampia tilaamaan mitään tällaiselta yritykseltä. Yhteiskunnan olisi pikemminkin annettava epäonnistuneille yrittäjille uusi mahdollisuus.

ii. Yrittäjyyden rooli yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamisessa

Yhteisötalous ja yhteisötalouden yritykset soveltavat liiketoiminnan periaatteita ja tuloshakuisuutta saavuttaakseen sosiaalisia ja yhteiskunnallisia tavoitteita. Tällaisten yritysten on erityiseen vaikeaa saada rahoitusta, johtamiskoulutusta ja neuvonta-apua.

Yhteisötalous koostuu osuuskunnista, keskinäisistä yhtiöistä, yhdistyksistä ja säätiöistä, joiden päätavoitteena on tuottaa palveluja jäsenilleen tai laajemmalle yhteisölle. Yhteisötalouden yritykset, joissa on miltei 8 prosenttia yksityisen sektorin työpaikoista Euroopassa,⁷⁶ selviytyvät ja tarjoavat laadukkaita palveluja olosuhteissa, joita sijoittajavetoiset yritykset eivät pitäisi kovinkaan houkuttelevina. Niiden erityiset hallintorakenteet, sidosryhmät ja pääomarakenteet edellyttävät kuitenkin soveltuvaa osaamista johtajilta ja johtokunnan jäseniltä.

Monet paikallisviranomaiset ovat pyrkineet yhdistämään yksityisen ja julkisen sektorin parhaat puolet tehostaakseen julkisia palveluja. Tämä selittää osittain yhteisötalouden yritysten kasvavan merkityksen. Näiden yritysten tavoitteet ovat lähinnä sosiaalisia tai yhteiskunnallisia ja niissä on 3,5 miljoonaa työpaikkaa Euroopan unionissa.⁷⁷

IV. TULEVA KEHITYS

A. Koordinoitu lähestymistapa yrittäjyyttä koskevaan politiikkaan

i. Yrittäjyyttä koskevan politiikan yhteensovittaminen päätöksentekijöiden keskuudessa

Yrittäjyys edellyttää koordinoitua lähestymistapaa horisontaalisen luonteensa takia. Poliitiikan olisi katettava kaikki vaikuttavat tekijät asiaan liittyvillä politiikan aloilla, jotta ne tukisivat toisiaan. Viranomaisten koordinoivat yksiköt voivat luoda yhteyksiä eri yksikköjen sekä alueellisten ja paikallisviranomaisten välille, jotta voidaan nimetä painotusalueita ja varmistaa yhdenmukainen lähestymistapa. Euroopan komissio voisi koordinoida toimintaa EU:n tasolla.

Koordinoitu lähestymistapa

Alankomaissa on otettu käyttöön yrittäjyyttä koskeva koordinoitu lähestymistapa, joka perustuu ministeriöiden eri osastojen, virastojen ja yritysten omistajien yhteistoimintaan.

74 Yritysten epäonnistumista koskeva seminaari, Euroopan komissio ja Alankomaiden talousministeriö, Noordwijk, Alankomaat, 10.-11. toukokuuta 2001.

75 Bankruptcy and a fresh start, Euroopan komissio, elokuu 2002.

76 7,92 prosenttia palkatuista siviilityöntekijöistä kokoaikavastaavuutena ilmaistuna (1995-1997), The Third System and Employment, CIRIEC, 2000.

77 Researching social enterprise, David Smallbone et al., the UK Small Business Service.

Alueet, jotka ovat suoraan tekemisissä yrittäjyyttä koskevan politiikan täytäntöönpanon kanssa, katsottiin tarpeelliseksi ottaa mukaan. Alueet ja Alankomaiden talousministeriö ovat sopineet ryhtyvänsä yhteisiin toimiin avainkysymyksissä, joita ovat yrittäjähengen edistäminen korkeakoulutuksessa ja yhdenmennyksen tukipalvelujen kehittämisen helpottaminen.

ii. Parhailta oppiminen

Toiset jäsenvaltiot ovat yrittäjyyden alalla parempia kuin toiset ja voivat toimia esimerkkinä. Euroopan komissio auttaa jäsenvaltioita oppimaan toisiltaan "avoimeen koordinoitimenetelmään" perustuen, jonka mukaan komissio luo foorumin, jossa jäsenvaltiot voivat keskenään vaihtaa parhaita käytäntöjä ja tehdä esikuva-analyyssejä.

Jatkossa esikuva-analyysien tekemistä voitaisiin harkita yrittäjyyden edistämisen kannalta tärkeimmiksi todetuilla alueilla. On muistettava, että erilaiset kansalliset tai alueelliset olosuhteet vaikuttavat poliittisten toimenpiteiden tehokkuuteen ja että nimetessään painopistealueita ja pannessaan politiikkoja täytäntöön maan tai alueen on otettava oma erityistilanteensa huomioon. Yhteiset suuntaviivat on mukautettava kansallisiin tai alueellisiin olosuhteisiin. Koska vertailukelpoisten ja merkitsevien indikaattorien saatavuus on ennakoedellytys tällaisten toimien onnistumiselle, komissio pyrkii aktiivisesti koordinoimaan tarvittavien tilastotietojen laatimista.

1 ⇒ Mitkä yrittäjyyttä koskevat tavoitteet olisi asetettava etusijalle Euroopan unionissa, ja miten niiden pitäisi liittyä muihin poliittisiin pyrkimyksiin? Kuinka yrittäjyydelle voidaan laatia malli laajentuneessa Euroopassa?

B. Kolme keskeistä toimintakokonaisuutta pyrittäessä kohti yrittäjyyden yhteiskuntaa

i. Esteiden poistaminen yritysten kehittymiseltä ja kasvulta

Euroopassa on asetettu yrityksen perustamiseen kuluva-aikaa ja kustannuksia koskevat vertailuarvot, jotka hallitusten olisi saavutettava. Näin toimiessaan niiden olisi varmistettava, että kansalaiset ovat tietoisia niiden pyrkimyksistä vähentää yrityksen perustamisen esteitä.

Sisämarkkinoiden toiminnan parantamiseen ja byrokratian vähentämiseen tähtäviä nykyisiä toimia on jatkettava kaupankäynnin esteiden poistamiseksi, ja "pienet etusijalle" -periaatetta olisi edistettävä. Toimia on tehostettava myös rahoituksen ja ammattitaitoisen työvoiman saannin parantamiseksi. Yrittäjiä on tuettava heidän pyrkimyksissään hankkia taitoja, joita tarvitaan yrityksen mukauttamisessa muuttuviin olosuhteisiin. Kokemusten vaihto ja yhteistyö klustereissa tai verkostoissa voi auttaa yrittäjiä saamaan uusia ideoita ja neuvoja, hankkimaan käyttöönsä tekniikkaa ja tietämystä tai löytämään kumppaneita. Verkostojen edistäminen on erityisen tehokasta silloin, kun ne tukevat tiettyjä aloja tai yrittäjien ryhmiä, kuten etnisten vähemmistöjen omistamia yrityksiä.

2 ⇒ Kuinka rahoituksen saatavuutta voidaan parantaa (verotukseen liittyvät toimenpiteet, julkisen ja yksityisen sektorin väliset kumppanuudet, terveemmät taseet, takuut), ja mitä pankkilainojen vaihtoehtoja olisi edistettävä (yksityiset pääomasijoitukset, leasing, factoring ja mikrolainat muilta kuin pankeilta)? Kuinka yrittäjiä voidaan auttaa saamaan ulkoista rahoitusta?

3 ⇒ Mitkä tekijät eniten estävät kasvua (vastavuoroinen tunnustaminen tai sen puute, EU:n säännökset ja niiden täytäntöönpano tai niiden jättäminen panematta täytäntöön

jäsenvaltioissa, jäsenvaltioiden verotussäännökset vai työmarkkinoiden tilanne)? Mitkä ovat soveltuvimmat toimet kasvun ja kansainvälistymisen tukemiseksi (kaupanedistämismatkat, markkina-analyytit, yritysrypät ja verkostoituminen, tieto- ja konsultointipalvelut)?

4⇒ Jotta taattaisiin yritysten korkea laatu, mitä koulutusta ja tukea pitäisi tarjota yrityksen perustamisvaiheessa (peruskoulutus - pakollinen vai vapaaehtoinen, yrityshautomot, mentorointi) ja yrityksen kehittämissä vaiheissa (verkotot, kurssit, mentorointi, etäopiskelu, esim. verkko-opiskelu)? Pitäisikö palveluja räätälöidä erityisryhmien (naiset, etniset vähemmistöt, työttömät tai yhteiskuntarajoitteiset ihmiset) tai yritysten tarpeita varten (tietoon perustuvat toimet)? Pitäisikö tukipalvelujen tarjoamisen laatua parantaa (tieto- ja viestintätekniikan käyttö, ammattinormit)?

5⇒ Ovatko yritysten kehittämisen ja kasvun esteet ja kannustimet Euroopan unionissa samankaltaisia ehdokasmaiden yrittäjille, ja edellyttääkö tulossa oleva laajentuminen erityistoimia ehdokasmaissa?

ii. Yrittäjyyden riskien ja siitä saatavan palkkion tasapainottaminen

Riskinotosta olisi palkittava eikä rangaistava. Sosiaaliturvaa ja verotusta koskevat säännökset olisi arvioitava uudelleen siinä valossa, mikä vaikutus niillä on yrittäjien halukkuuteen ottaa yrityksen perustamisen tai laajentamisen riski. Olemassa olevan yrityksen siirtoa jatkajille olisi kannustettava, ja sisäisen yrittäjyyden mahdollisuuksia olisi tutkittava paremmin. Konkurssin negatiivisten vaikutusten vähentämiseksi olisi harkittava tarkoituksenmukaisia toimia, kuten nopeampi veloista vapautuminen, tiettyjen varojen säilyminen tai tiettyjen konkurssia koskevien rajoitusten poistaminen.

6⇒ Mitä EU:n jäsenvaltiot voivat tehdä, jotta riskin ja siitä saatavan palkkion välinen tasapaino olisi suotuisampi yrittäjyyden kannustamiselle (konkurssien negatiivisten vaikutusten vähentäminen, yrittäjille annettavien sosiaalisten etuuksien lisääminen, verotaakan keventäminen joko hallinnollisen työn tai veroprosenttien muodossa)?

7⇒ Kuinka mahdollisia yrittäjiä voitaisiin kannustaa ottamaan vastuulleen jo olemassa oleva yritys uuden yrityksen perustamisen sijasta (ostajien ja myyjien tietokannat tai markkinat, perheyrittäyksille tarkoitettu erikoiskoulutus, myynti johdolle tai työntekijöille)?

8⇒ Kuinka spin-off-yrityksistä voidaan tehdä houkuttelevampia (myynti johdolle, esittely, erityisneuvonta, verotus- ja muut järjestelyt työntekijöille ja heidän työnantajilleen yritystä perustettaessa)?

iii. Yrittäjyyttä arvostava yhteiskunta

Vaikka monet haluaisivat ryhtyä yrittäjiksi, heillä ei ole varmuutta eikä osaamista muuttaa pyrkimyksiään toiminnaksi. Nuorten olisi oltava tekemisissä yrittäjyyden kanssa, ja heitä ja heidän kouluttajiaan olisi tuettava yrittäjän taitojen kerryttämisessä. Kampanjat voisivat tarjota roolimalleja ja menestystarinoita yrittäjien esittelemiseksi ja heidän yhteiskunnalle tuottamiensa etujen esille tuomiseksi. Ne olisi kohdistettava erityisesti niille, joilla on ratkaiseva rooli tulevien yrittäjien tukemisessa, kuten kouluille, yliopistoille, sijoittajille, paikallisyhteisöille, alueille, yritysjärjestöille, neuvonantajille ja tiedotusvälineille.

9⇒ Kuinka koulutuksen avulla voidaan tukea tietoisuutta ja taitoja, joita tarvitaan yrittäjyyden edellyttämän ajattelutavan ja taitojen luomisessa (yrittäjyyuskoulutus osana koulujen opetussuunnitelmaa, yrittäjien tuominen luokkahuoneeseen, opiskelijoiden

harjoittelu kokeneiden yrittäjien luona, yrittäjyyskoulutuksen lisääminen yliopistoissa, MBA-ohjelmien lisääminen, yrittäjyyskoulutuksen ja julkisten tutkimusohjelmien yhteensovittaminen)?

10⇒ Mitä yritysjärjestöt, tiedotusvälineet ja viranomaiset voivat tehdä yrittäjyyden edistämiseksi (roolimallit, tiedotusvälineiden kampanjat, yritysten avoimien ovien päivät, yrittäjien palkitsemisjärjestelmät) ja millä tasolla (Euroopan, jäsenvaltioiden, alueellisella vai paikallisella tasolla)?